Таким чином, цифрові права людини доцільно розглядати як інтегративний елемент сучасного конституціоналізму, що відображає трансформацію традиційних прав унаслідок зміни соціального та технологічного середовища. Їх особливість полягає не стільки у виникненні принципово нового каталогу прав, скільки у необхідності забезпечення ефективної реалізації вже існуючих конституційних прав в умовах цифровізації.

Подальший розвиток українського законодавства у цій сфері має бути спрямований на забезпечення балансу між технологічними інноваціями, економічними інтересами цифрового сектору та конституційними гарантіями прав людини. Особливого значення набувають правові механізми контролю за використанням алгоритмів, захист персональних даних, забезпечення прозорості діяльності цифрових платформ, подолання цифрової нерівності та гарантування ефективних способів захисту прав особи. Саме такий підхід дозволяє розглядати цифровізацію не лише як технологічний процес, а як важливий чинник подальшого розвитку конституційної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text

URL: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/guide-to-human-rights-for-internet-users

3. Celeste E. Digital constitutionalism: a new systematic theorisation. *International Review of Law, Computers & Technology*. 2019. 33(1). P. 76–99. DOI: 10.1080/13600869.2019.1562604

4. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text

5. Freedom of expression online. URL: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/internet-freedom1

6. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng

Соколова-Височина Я.А., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ У ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», домашнім насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

У ст. 49 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами встановлено, що сторони повинні вживати необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб розслідування та судові провадження стосовно всіх форм насильства, здійснювалися без неналежних затримок і з урахуванням прав жертви на всіх стадіях кримінального провадження [2].

Стамбульська конвенція закликає забезпечити, щоб розслідування або судові переслідування у зв'язку з насильством по відношенню до жінок протікали ex parte або ex

officio (тобто не залежали від заяви або скарги, поданої жертвою) (стаття 55) [2]. Це допомагає позбутися проблеми суб'єктивізму співробітників органів досудового розслідування, які не сприймають насильство щодо жінок як серйозне правопорушення, не довіряють жертвам насильства або зазнають труднощів зі збором доказів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, це збірне поняття, яке охоплює: вчинене з особливою жорстокістю вбивство особи, котра для винного перебуває в безпорадному стані, вагітної жінки, про що винному відомо; вбивство, скоєне у стані афекту; завдання смерті через необережність; доведення до самогубства; завдання шкоди здоров'ю різного ступеня тяжкості; завдання тяжкої або середньої тяжкості шкоди здоров'ю у стані афекту; катування; побої; погроза вбивством або завданням тяжкої шкоди здоров'ю; образа; зґвалтування; насильницькі дії сексуального характеру; примушення до дій сексуального характеру; розпусні дії; залучення неповнолітнього до скоєння злочину та антигромадських дій; невиконання обов'язків із виховання неповнолітнього. Цим злочинам властива висока латентність, більшість сімейних сутичок, що завершуються побоями, образами тощо, так і залишається за зачиненими дверима квартир [4, с. 201].

Для того, щоб успішно розслідувати злочини, насамперед необхідно визначити, що належить з'ясувати у кримінальному провадженні (обставини, що підлягають встановленню), а потім – як це потрібно зробити (засоби встановлення зазначених обставин). Зміст обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях, пов'язаних з домашнім насильством, має визначатися у синтезі: 1) складу злочину; 2) предмета доказування (ст. 91 КПК України). Визначити вичерпний перелік усіх обставин, які підлягають встановленню під час розслідування зазначеного виду злочинів, неможливо, оскільки вони випливають з обставин кожного конкретного кримінального провадження.

Можна визначити наступний узагальнений перелік обставин, що підлягають встановленню при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством:

1) наявність у вчиненому протиправному діянні ознак складу кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, та наявність ознак систематичності заподіяння фізичного, психологічного та економічного насильства. Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, встановленню підлягає такий елемент як «систематичність вчинення насильницьких дій», який, відповідно до ст. 126-1 КК України, є обов'язковою ознакою домашнього насильства. Систематичність домашнього насильства є однією з ознак, що відрізняє кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України та адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП одне від одного [3, с. 21];

2) форма вчинення домашнього насильства: економічне, фізичне, психологічне чи фізичне насильство або їх сукупність; способи вчинення, характер наслідків такого насильства;

3) наявність прямого умислу на заподіяння домашнього насильства;

4) наявності причинного зв'язку між заподіяною формою домашнього насильства та наслідками;

5) наявність сімейних, близьких відносин між кривдником та потерпілою особою, характер цих відносин;

6) стан жертви домашнього насильства (побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, емоційна невпевненість, неможливість захистити себе, пригніченістю, песимістичність зниження вольового потенціалу особистості, психологічні страждання, що проявляються в психологічному дискомфорті, відчутті тривоги, страху та побоювання за власне життя та життя своєї родини);

7) обставин, що характеризують кривдника. Такими обставинами є: дані, що індивідуалізують особу кривдника; осудність особи; ставлення особи до вчиненого нею

кримінального правопорушення; коли і у зв'язку із чим у неї виник намір на вчинення кримінального правопорушення; мотиви вчинення кримінального правопорушення; чи перебувала особа в момент вчинення протиправного діяння в стані алкогольного або іншого сп'яніння; чи не вчиняла раніше особа насильницьких злочинів, якщо так, то які саме [3, с. 35].

8) наявність обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання;

9) обставини, що характеризують потерпілу особу.

Перелічені обставини є основними питаннями при розслідуванні зазначеного виду злочинів, але не вичерпують їх. Зміст обставин, що становлять предмет доказування та підлягають доказуванню, деталізуються з урахуванням кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення, що розслідується, і наявних у кримінальному провадженні фактичних даних про обставини вчинення протиправного діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ (дата звернення: 13.10.2026).

2. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11 трав. 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 13.10.2026).

3. Ботнаренко І. А., Комаринська Ю. Б., Джужа О. М., Дякін Я. О., Тичина Д. М. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування домашнього насильства : практ. посібник. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 52 с.

4. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства : навч. посіб. / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Головюк та ін. ; за ред. І. Головюк, Н. Лащук, С. Романцової. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.

Стечишин Алла Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»

ПРАВОВІ ФОРМИ УЧАСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Розвиток демократичної держави передбачає не лише формальне закріплення народного суверенітету, а й створення правових механізмів, за допомогою яких громадяни можуть безпосередньо впливати на здійснення публічної влади. Особливе значення у цьому контексті належить місцевому самоврядуванню, оскільки саме на рівні територіальної громади відбувається найбільш безпосередня взаємодія людини з публічними інституціями, формуються практики громадянської участі, самоорганізації та відповідальності за вирішення питань місцевого значення. Відповідно територіальна громада повинна розглядатися не лише як територіальна основа організації місцевого самоврядування, а передусім як первинний колективний суб'єкт локального народовладдя.

У теоретико-правовому вимірі, місцеве самоврядування поєднує ознаки публічної влади та інституту громадянського суспільства. О. Батанов і В. Кравченко визначають його як одну з основних форм народовладдя та конституційний засіб обмеження державної влади, звертаючи увагу на значення дієздатних територіальних громад для розвитку громадянського суспільства [1, с. 48]. Такий підхід дозволяє розглядати громаду не як пасивний об'єкт управлінського впливу, а як середовище формування автономної громадянської активності, у межах якого публічний інтерес формується через взаємодію жителів, органів місцевого самоврядування та інших інститутів громадянського суспільства.

Це зумовлює потребу розмежування понять місцевого самоврядування як системи організації публічної влади та народовладдя на місцевому рівні як ширшої системи форм